EN HAKİKİ MURŞİT

ORUÇ ARUOBA

- **Yeni tasarı Üniversite özerkliğini temelinden kaldırıyor, üniversiteleri geriye götürüyor, gelişme yollarını tıkıyor.**
- **Özerkliğin kaldırılmasıyla, Türk toplumunun elinden sağlıklı bilgi üretimi olanağı da, toplumu siyaset-dışı bilgilerle yönlendirme olanağı da alınmış olur.**

ÜNİVERSİTELER Yasasının yerini almak üzere hazırlanan, Bakanlar kurulundan geçtiği bildirilen "**Yüksek Öğretim Yasası**", anlaşılan, "ilim ve fen"in "murşitliği"nden vazgeçerek, bilim kurumlarına başka 'murşit'ler arıyor. MGK'nde nasıl değişikliklere uğrar, bilinmez; ama (sızan haberlerden anlaşıldığına göre), Bakanlar Kurulundan geçen biçimiyle, tasarı üniversite özerkliğini temelinden kaldırıyor.

Üniversitelerin "ilim ve fennin murşitliği"nden kaynaklanan özerkliği, bir üniversitenin, "ilim ve fen" üreten bir birim olarak, kendi bütünlüğü içinde, dış müdahaleler olmaksızın, kendi kendine işleyen bir yapıya sahip olmasına dayanır. Bir üniversitenin bütünlüğü bozulunca, ondan artık ne "ilim" ne de "fen" beklenebilir; çünkü ya bir "**tahrirat katipliği**"ne dönüşür, ya da bir "**yüksek okul**"a.

BÜTÜNLÜK BOZULUNCA

Yeni yasa tasarısıyla istenen de bu anlaşılan: İlkin, üniversitelerin kendi içlerindeki bütünlükleri kaldırılıyor, hepsi tek bir torbaya, "Yüksek Öğretim" torbasına dolduruluyor. (Bu arada, bugün üniversite niteliği taşımayan bir sürü başka "Akademi" ve "Yüksek Okul" da aynı torbanın içinde...) Torbayı ellerinde bulunduranlar ise, bir yandan Milli Eğitim Bakanı aracılığıyla siyasal iktidar; bir yandan da, Yüksek Öğretim Kurulu'nun, Yüksek Denetleme Kurulu'nun üyelerini seçen, hatta Rektör, Dekan, Yüksek Okul Müdürü, vb. atayan Devlet Başkanı. Devlet Başkanının seçiliş biçimi henuz belli olmadığından, bu nokta şimdilik karanlıkta duruyor; ama, çıkarılacak yeni Anayasada benimsenmek istendiği anlaşılan "Başkanlık Sistemi"nin özellikleri, bu makamın da siyasal nitelikli olacağını akla getiriyor. Söz gelişi, bu makamın özellikleri Fransa'daki uygulamaya benzeyecekse, şöyle bir örnek verebiliriz: Şimdi iktidara Mitterrand geldiğine göre (onun, Fransız üniversiteleri üzerinde böyle bir yetkisi olduğunu da varsayarsak), Yüksek Öğretim yönetiminde bulunanlar, Rektörler, Dekanlar da sosyalist olacak; daha önce ise liberaldiler...

"Hakiki murşit"likten, "ders makinalığı"na mı?

Bu noktadan daha da önemlisi, üniversitelerin kimliklerini kaldırarak onları daha büyük bir bütünün **alt öğeleri** durumuna sokan anlayış. Bu anlayışın ilginç bir göstergesi de, (hangi tasarı olduğunu bilmediğimiz, elimizdeki bir tasarıda) "Yüksek Öğretim Kurulu"na "özerk"(!) denirken (Madde 7c), üniversiteye "bilimsel özerkliğe sahip" diyen ibarenin, (Madde 17) metne, sonradan, elyazısıyla(!) eklenmiş olmasıdır. * Aynı anlayış, daha önce kendi adlarına bir yasaya sahip olan üniversitelerin, yeni yasa tasarısında, kendi adlarına bir bölüm bile oluşturmamaları, ancak "Üniversitelerin Organları" (Üçüncü Bölüm) adı altında geçmelerinde de görülüyor.

Özerkliğin, üniversitenin elinden alınarak Yüksek Öğretim Kurulu'na verilmesini, demokrasi anlayışı açısından anlamak olanaksız: Başkanlığını bir bakanın yaptığı, üyelerinin yarısını, Genel Kurmay Başkanlığı ile çeşitli bakanlıkların seçtiği, öteki yarısını da üniversite senatolarının göstereceği adaylar arasından Devlet Başkanının atadığı bir kurula "özerk" demek, bir Tapu-Kadastro Dairesine "özerk" demek gibi birşeydir...

Aynı anlayışın bir devamı da, 1750 sayılı Yasada bulunan ve şimdiye dek hemen bütün üniversitelerde sağlıklı bir biçimde uygulanan, asistanların, öğrencilerin, çeşitli düzeylerde **yönetime katılmaları** ilkesinin yeni tasarıda **tamamiyle kaldırılmış** olmasıdır. Bu da, üniversitelerin içinde işleyen demokrasi mekanizmaları açısından bir geriye adımdır.

"DERS MAKİNALARI"

Bir başka bakımdan, "öğrenim yükü" açısından da, yeni tasarının öğretim üyelerinden beklediği, sanki **birer ders makinası** olmak: Haftada en az şu kadar ders vermek diye bir zorunluk, orta öğretim için **bile** yanlış birşey iken, temel işlevi araştırma yapmak olan, **vereceği derslerin de araştırmalarının sonuçlarından oluşması gereken** bir bilim adamına, "en az şu kadar ders vereceksin" demek, "araştırma yapmayacaksın" demekle aynı şeydir. Aynı anlayış, ancak doktora sahiplerine asistan olma olanağı tanıyan hükümde de sürüyor. Bu uygulama, kariyerden bilim adamı olma yolunu ancak kendisi özel olanaklarıyla doktora öğrenimi yapabilmişlere açmak, yetenekli ama yoksul öğrencilere kapamak, ayrıca da üniversitelerin yine temel bir işlevini, kendi üyelerini başından başlayarak yetiştirme işlevini kısıtlamak anlamına geliyor. Öte yandan, asistanlara "**devlet hizmetinde üç yıl veya kendi dalında bir işte dört yıl çalışmış olmak**" koşulu getirilmek isteniyor (Madde 46b). Neredeyse, asistanların ilkin bilim adamı olmağa engel bir işte çalıştırılmaları, ancak araştırma yapamayacak bir hale geldikten sonra asistan yapılmaları düşünülüyor! Bu noktada, bir üniversite hocasının yetişmesi konusunda büyük bir bilgisizliğin bulunduğunu düşünmeden edemiyoruz.

Son biçimini henüz almamış olan tasarının hazırlanması sırasında göz önünde tutulduğu anlaşılan ilkeler, Türk üniversitelerini geriye götüren, gelişme yollarını tıkayan, giderek de onları sanki cezalandırmak isteyen bir anlayışın ilkelerine benziyor. Bu 'cezalandırma' anlayışı, herhalde, son yılların anarşi olaylarında, ellerinde tabanca önplana çıkarılan 'terörist'lerin bir bölümünün cebinden çıkan üniversite 'şebeke'lerinden kaynaklanıyor. Ancak, burada düşünülmesi gereken bir nokta, bu tabanca tutan ellerden üniversitelerin ne kadar sorumlu tutulabileceğidir. Kanımızca, böyle bir sorumlu tutma çabası, çok sınırlı birkaç istisna dışında, temelinde haksızdır. Anarşiyi teşvik etmek şöyle dursun, üniversiteler, onu durdurmağa, şiddete öğrencilerinin kafalarında engel olmağa çalışmışlar, hatta bu yolda şehit bile vermişlerdir. Anarşi, 1978 yılından başlayarak, büyük çapta üniversitelerin dışına 'sokağa' kaymıştır; yıllardır da zaten tamamiyle Üniversitelerin dışından kaynaklanmış ve geliştirilmiştir. Bu gelişmelerden üniversite özerkliğini sorumlu tutmak temelinden yanlıştır —tersi düşünülürse, bu açıklık kazanır: Üniversiteler özerk olmasalardı, öteki özerk olmayan yüksek öğretim kurumlarında görülen siyasal iktidarlarca körüklenen kutuplaşmalar onlarda da oluşurdu; bu ise olmamıştır.

Kanımızca, üniversiteler, hatalarına, yetersizliklerine karşın, son yılların toplumsal çalkantısında kendilerini ayakta tutmayı, siyasetin dışında tutmayı, özerkliklerinin sayesinde büyük çapta başarabilmişlerdir. Üstelik, bu çalkantı boylarını çok aştığı halde de, onu gidermek için ellerinden geleni yapmışlardır. Şimdi onlardan özerkliklerini çekip almak, aynı zamanda, Türk toplumunun elinden, sağlıklı bilgi üretimi olanağını almak; toplumu, siyaset dışı kalabilecek bilgilerle, "en hakiki murşit"le yönlendirilebilme olanağından yoksun bırakmaktır.

Ama istenen tahrirat katiplerinin murşitliği ise, onu bilemeyiz... ●

* *Bir başka elyazısı değişiklik de, "devrim" sözcüğünün silinerek yerine "inkılap" yazılmış olması (Madde 5a, 5h, vb.). Bu değişiklik de, kanımızca, belirgin bir siyasal tutumu yansıtıyor.*